

BOGDÁN GERGELY ÁRMIN – KONCZ GÁBOR
– HEGEDŰS SZILÁRD

Az önkormányzatok működési kötségvetési mozgástere és forrásszerkezeti mobilitása a feladatfinanszírozás rendszerében

*Operational budgetary space and resource mobility
of municipalities in the system of task financing*

•
SZERZŐK:

BOGDÁN GERGELY ÁRMIN, PhD hallgató, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Gazdaság- és Regionális Tudományok Doktori Iskola, bogdan.gergely.armin@phd.uni-mate.hu, ORCID: 0009-0004-7080-1898

KONCZ GÁBOR, egyetemi docens, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Károly Róbert Campus, Gyöngyös, konc.gabor@uni-mate.hu, ORCID: 0000-0003-3493-0014

HEGEDŰS SZILÁRD, egyetemi docens, Budapesti Gazdasági Egyetem, Pénzügyi és Számviteli Kar, Pénzügy Tanszék, hegedus.szilard@uni-bge.hu, ORCID: 0000-0002-0286-1715

JEL kód: H72, O11, R13, R51

Kulcsszavak: pénzügyi autonómia • helyi iparűzési adó • működési költségvetés
• helyi adók • települési önkormányzat

Absztrakt: A kutatás célja a magyarországi települési önkormányzatok működési költségvetési mozgásterének és forrásszerkezeti mobilitásának felmérése volt a 2015 és 2023 közötti időszakban. Az elemzés aggregált és települési szintű pénz-

ügyi adatok feldolgozásán, valamint a mobilitási folyamatok vizsgálatára Markov-lánc modellezen alapult. Eredményeink szerint az önkormányzati alrendszer pénzügyi mozgásteret számottevően csökkent: a működési bevételek GDP-arányosan 5,75%-ról 4,36%-ra mérséklődtek, a szabadon felhasználható források köre pedig a helyi iparüzési adó (HIPA) felhasználási kööttségeinek bevezetésével harmadára szűkült. A HIPA-bevételek reálértéken nőttek, ám forráskoncentrációjuk rendkívül magas és tartós maradt, az alacsony bevételű települések 95%-a nem tudott kitörni helyzetéből. A működési kiadások konvergenciát mutattak, azonban a települési szintű elemzés feltárta, hogy 2020 és 2023 között az önkormányzatok 71%-a küzdött legalább egy évben működési hiánnyal. Következtetésünk, hogy a csökkenő GDP-arányos forrástömeg, a felhasználási kööttségek növekedése és a saját bevételek alacsony mobilitása együttesen szűkítik a gazdálkodási mozgásteret. Ez a tendencia komoly kihívást jelent a helyi közszolgáltatások színvonalának fenntartása és a település-specifikus igények kielégítése szempontjából.

AUTHORS:

GERGELY ÁRMIN BOGDÁN, PhD Student, Hungarian University of Agriculture and Life Sciences, Doctoral School of Economic and Regional Sciences, bogdan.gergely.armin@phd.uni-mate.hu, ORCID: 0009-0004-7080-1898

GÁBOR KONCZ, Associate Professor, Hungarian University of Agriculture and Life Sciences, Institute for Rural Development and Sustainable Economy, koncz.gabor@uni-mate.hu, ORCID: 0000-0003-3493-0014

SZILÁRD HEGEDŰS, Associate Professor, Budapest University of Economics and Business, Faculty of Finance and Accountancy, Department of Finance, hegedus.szilard@uni-bge.hu, ORCID: 0000-0002-0286-1715

JEL code: H72, O11, R13, R51

Keywords: financial autonomy • local business tax • operating budget • local tax • municipality

Abstract: *The aim of the research was to assess the operational budgetary leeway and resource structure mobility of Hungarian local municipalities in the period between 2015 and 2023. The analysis was based on the examination of aggregated and municipal-level financial data, as well as on Markov chain modelling to assess mobility processes. Our findings show that the financial leeway of the municipal subsystem has significantly decreased: operational revenues as a percentage of GDP fell from 5.75% to 4.36%, while the scope of freely disposable funds was reduced to one-third with the introduction of spending obligations for the local business tax*

(HIPA). HIPA revenues increased in real terms, but their source concentration remained extremely high and persistent, with 95% of low-revenue municipalities unable to break out of their situation. Operational expenditures showed convergence, however, the municipal-level analysis revealed that between 2020 and 2023, 71% of municipalities faced an operational deficit in at least one year. Our conclusion is that the decreasing volume of funds relative to GDP, the increase in spending obligations, and the low mobility of own-source revenues collectively narrow the scope for financial management. This trend poses a serious challenge to maintaining the quality of local public services and to meeting municipality-specific needs.

BEVEZETÉS

A feladatfinanszírozás rendszere 2013 óta van érvényben a magyar önkormányzati alrendszerben. Az új struktúra bevezetésével a korábbi, szabad felhasználású forrásokat felváltották a kötött felhasználású, feladatokhoz rendelt források. Ezzel párhuzamosan számos feladat ellátási kötelezettségét is átvállalta az állam. Az el nem látott feladatokra értelemszerűen már nem lehet normatívát lehívni és a korábban megosztott adóbevételek átkerültek a központi költségvetésbe. A közfeladatok egy részének állami hatáskörbe történő átvétele következtében szűkült a működési bevételek szintjén termelődő, szabadon elkölthető jövedelmek köre is, amely növeli az önkormányzatok állami támogatásoktól való függését.

A kötött állami források és a szűkülő önálló források jelentősen meghatározzák az önkormányzatok költségvetési mozgásterét. Jelen kutatás célja annak feltárása, hogy hogyan változott az önkormányzatok forrásszerkezete a feladatfinanszírozás vizsgált 8 évében és ezzel egyidőben hogyan alakultak a kiadások és a költségvetés egyenlege. A tanulmányban az összes önkormányzatra kiterjedő elemzéssel kívánjuk próbára tenni a korábbi feltételezéseket, amelyek a települési önkormányzatok pénzügyi mozgásterének folytatólagos csökkenéséről és a kiadásokra vonatkozó hatásokról szólnak.

Ez alapján e kutatásban három fő kérdésre kerestük a választ:

- Hogyan alakultak a részben vagy teljes egészében szabadon elkölthető források az önkormányzati alrendszerben 2015 és 2023 között?
- Milyen irányú mobilitás volt jellemző az egyes településekre a rendelkezésre álló szabadon elkölthető források szempontjából 2015 és 2023 között?
- A mobilitást befolyásoló mechanizmusok változatlansága mellett milyen jövőbeni trendek valószínűsíthetők az egyes forrástípusok esetében?

SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A pénzügyi autonómia és mozgáster eltérő megközelítései

A Helyi Önkormányzatok Európai Chartájáról szóló egyezmény értelmében az önkormányzatok a nemzeti gazdaságpolitika keretei között önállóan rendelkezhetnek saját bevételeik felett, amelyek közé helyi adók és díjak is tartoznak, és ezek mértékéről jogszabályi

keretek között maguk dönthetnek (1997. évi. XV. törvény). A Charta Európa-szerte széleskörben elterjedt hivatkozási alap, amely kapcsán gyakran vetődik fel a kérdés, hogy kellően biztosítottak-e az önkormányzatok önálló pénzügyi forrásai az egyes országokban. Mielőtt azonban e kérdést megválaszolnánk, tisztáznunk kell a pénzügyi autonómia és a pénzügyi mozgástér mérésének lehetséges módjait.

Az önkormányzatok pénzügyi autonómiájának legtágabb értelmezése alapján az önkormányzati alrendszer nemzetgazdasági súlya megmutatja, hogy egy adott országon belül mekkora forrástömeggel gazdálkodhatnak az önkormányzatok, azaz milyen mértékű a fiskális decentralizáció (KDZ, 2023). A decentralizált források mérésére e tanulmány is az önkormányzati alrendszer aggregált költségvetési kiadásait viszonyítja a bruttó nemzeti össztermékhez. Az értelmezés előnye, hogy nemzetközi szinten is összevethetővé teszi az egyes országok rendszereit, jelentős hátránya azonban, hogy a befolyó források és a kiadások kötöttségeiről, azaz a költségvetés belső megoszlásáról keveset árul el.

A pénzügyi önállóság szűkebb értelmezése alapján az önkormányzatok által önállóan megszerzhető pénzügyi forrásokat kell vizsgálni, tehát a központi költségvetéstől kapott források nem ide sorolhatók (Miceikienė et al., 2021). A saját források Magyarországon hagyományosan a helyi adóbevételeket és a működési bevételeket jelentik.

Psycharis, Zoi és Iliopoulou (2015) szerint a pénzügyi autonómia mértéke ugyanakkor nem csak a bevételek szerkezetétől függ, hanem a költségvetés kiadási és tervezési oldalán fellépő kötöttségek is korlátozhatják a pénzügyi önállóságot. Magyarországon a Helyi adó törvény (1990. évi C. törvény) 2017 óta a helyi iparüzési adóval (továbbiakban HIPA) szemben is megfogalmaz felhasználási kötöttséget, jelesül, hogy azt elsősorban közösségi közlekedésre és szociális ellátásra kell fordítani, a hivatal személyi juttatásaira és ezek járulékaikra pedig kifejezetten tilos. A HIPA tehát saját forrása az önkormányzatoknak, azonban a felhasználás lehetősége korlátozott. Ez alapján szükségét látjuk a szabadon elkölthető források fogalmának bevezetésére, amely Magyarországon 2017 után a HIPA-n kívüli helyi adókat és a működési bevételeket jelenti. Mivel számos országban a központi, normatív támogatások is szabadon elkölthetők, így a felhasználási kötöttség és autonómia kérdéskörreit érdemes lehet kettéválasztani. A költségvetési mozgástér fogalmát e tanulmányban az autonómiával szemben úgy határozzuk meg, hogy elsősorban nem a források önállóságát, hanem a költségvetési döntés szabadságát értjük alatta.

Az önkormányzati alrendszer pénzügyi szempontú vizsgálatai leggyakrabban az adóssággal kapcsolatos kockázatok és a fenntarthatóság témaköreire korlátozódnak, így a hazai szakirodalomban a költségvetési mozgástér kérdése gyakran csak érintőlegesen fordul elő. Bethlendi, Lentner és Nagy (2021) például a 2014 és 2017 közötti időszak esetében vizsgálták az alrendszer fenntarthatóságát települési klaszterek kialakításával. A fenntarthatóság-szempon- tús vizsgálat a költségvetési összetételén túl is számos változót tartalmazott, ugyanakkor az egyes klaszterek közötti egyenlőtlenségek a saját bevételek tekintetében már itt is szembeötlőek. Hegedűs és Lentner (2023) részletesen megvizsgálta a helyi önkormányzatok bevételi és kiadási struktúráját 2012 és 2021 között. Megállapításuk szerint a helyi adók szerepe felértékelődött, a települések bevételnövelő képessége azonban csökkent a 2020-as évekre. Vizsgálatuk ugyanakkor az önkormányzati alrendszert aggregálva vizsgálta, így a többek (vö. Bethlendi – Lentner – Nagy, 2021; Péteri, 2021) által azonosított belső egyenlőtlenségek alakulása nyitott kérdés maradt. Vasvári (2021) tanulmányában a HIPA

jelentőségének növekedését állapította meg az önkormányzati 2010-es évek végére. A korábban megosztott adóbevételek vagy szabadon felhasználható források eltűnése kapcsán a költségvetési mozgástér egyértelmű szűkülését vetítette előre. Az Államkincstár önkormányzati adatainak részletes elemzésével Bogdán, Hegedűs és Koncz (2024) megállapították, hogy a pozitív működési eredményhez leginkább a feladatokhoz kötött normatívák járultak hozzá, amely ugyancsak azt jelzi, hogy a saját források kisebb mértékben növekedtek, mint a normatívák.

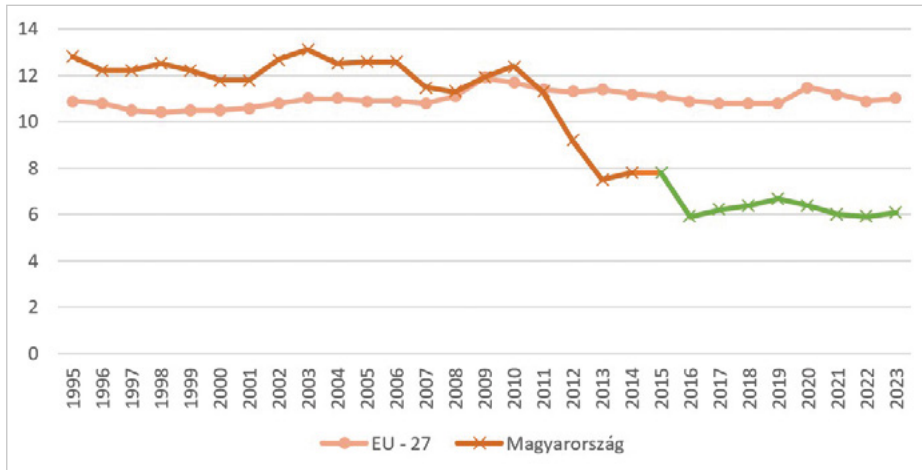
A helyi önkormányzatok pénzügyi autonómiájának mérésére nemzetközi benchmarkok és mutatórendszerek is kidolgozásra kerültek Európában. Psycharis, Zoi és Iliopoulou (2015) például a bevételi és kiadási függetlenséget is vizsgáló modellt segítségével állapították meg, hogy a gazdaságilag elmaradottabb régiók alacsonyabb költségvetési mozgástérrel bírnak. Miceikiené és munkatársai hangsúlyozzák a fiskális autonómia mérési eszközeinek helyi specifikumokra való igazítását. Az általuk javasolt 9 mutató közül például több olyan van, amelyik nem értelmezhető Magyarországon az eltérő adó- és központi forrásszabályozások végett (Miceikiené et al., 2021). Jelen tanulmányban ennek megfelelően a hazai forrásszabályozás figyelembevételével határoljuk le a költségvetési mozgástér szempontjából vizsgált tényezőket.

Szabályozási változások és a költségvetési mozgástér Magyarország

A helyi önkormányzatok az egységes állami szervezetrendszer részeként működnek Magyarországon, aminek következtében a központi szabályozások jelentős mértékben meghatározzák a települések költségvetési és feladatellátási mozgásterét (Mötv., 2011). Hazánkban a pénzügyi autonómia és mozgástér kérdéseit éppen ezért gyakran történeti áttekintések és a jogszabályi háttér bemutatása keretében tárgyalják a szakirodalomban (vö. Bencsik, 2017; Pálné Kovács, 2016, 2020; Péteri, 2020, 2021; Vasvári, 2021). E fejezetben áttekintjük a főbb jogszabályi változásokat, amelyek hatással voltak az önkormányzatok költségvetési mozgásterének alakulására.

A hazai feladatfinanszírozás Magyarországon 2013-tól kezdve egy sajátos rendszerként került kialakításra, amely inkább csak névlegesen feladatalapú, és amely néhány területtől eltekintve csupán normatív támogatásokra épül (Bethlendi – Lentner – Nagy, 2021). A feladatalapú számításra való törekvés az első egy-két évben három közfeladat (köztemető, közutak, közvilágítás fenntartása) esetén jelent csak meg, az erre való törekvés teljesen kikerült a későbbi költségvetések esetén. Az átalakítás következtében, különös tekintettel a helyi önkormányzatoktól való feladatelvontásra, csökkent a hazai önkormányzati szektor költségvetése, ezáltal az állami támogatások mértéke is. Elmondható, hogy nagy költségigényű feladatok (oktatás, egészségügy) kerültek állami hatáskörbe, ezek korábban a helyi költségvetés legnagyobb kiadási tételei voltak. Ahogy az 1. ábrán is látható, 2012-ig a helyi önkormányzati alrendszer kiadásai a GDP 11–12%-át tették ki, ami uniós összehasonlításban közepes szintű forrásdecentralizációról árulkodott. 2013 után ez az arány először 8%, majd a vizsgálati időszak második évében, 2016-ban 6% alá is csökkent, mely az alacsonyabb decentralizált forráselosztást alkalmazó országok körére jellemző (Péteri, 2020).

1. ábra: A helyi önkormányzatok költségvetési kiadásai a GDP-bez viszonyítva Magyarországon és az EU 27 országában, 1995–2023, %
 Figure 1: Local government budget expenditure as a share of GDP in Hungary and the EU-27, 1995–2023, %

Forrás: Eurostat alapján saját szerkesztés.
 Source: Own editing based on Eurostat.

Az állami források mellett a saját rendelkezésű források köre is jelentősen szűkült az önkormányzatok körében. A HIPA-ból származó önkormányzati bevételek felhasználását 2017-től kezdődően szabályozták először (1990. évi C. törvény). Ezeket az összegeket elsődlegesen szociális szolgáltatások fedezésére, a főváros esetében pedig külön törvényi rendelkezések alapján a helyi közösségi közlekedés működtetésére lehet fordítani. Ezenfelül meghatározták azt is, milyen arányban használhatók fel ezek a bevételek személyi juttatások finanszírozására. A szabályozás 2020-tól tovább szigorodott: az önkormányzati törvény és a hozzá kapcsolódó szabályozások módosítása értelmében a HIPA vált a helyi közösségi közlekedés finanszírozásának elsődleges forrásává, másodlagosan pedig a szociális ellátások finanszírozásának forrásává. A HIPA-t hivatali személyi jellegű ráfordításokra és munkaadókat terhelő járulékokra egyáltalán nem lehet fordítani. Ezáltal az iparüzési adó részben kötött célú támogatási formává alakult (Vasvári, 2021).

A vizsgált időszakot megelőzően, már a 2010-es évek elején központosításra került a korábban megosztott személyi jövedelemadó, 2020-ban pedig a gépjárműadó 30%-át is a központi költségvetésbe irányították át (1991. évi LXXXII törvény). A megosztott adók eltűnésével egyértelműen a HIPA vált meghatározóvá a források között (Finta et al., 2021). A koronavírus-járvány évei alatt felfüggesztésre került az idegenforgalmi adó és a köztéri parkolási díj, a kkv-k HIPA-ját pedig 1%-ban maximálták (639/2020. Korm. rendelet). 2023-ban megszüntették a korábban bevezetett termőföldre kivethető települési adót is (308/2023. Korm. rendelet).

A korábban önkormányzati hatáskörbe tartozó feladatokból származó működési bevételek is kiestek az önkormányzati alrendszerből. Ennek ékes példái a hulladékgyűjtés

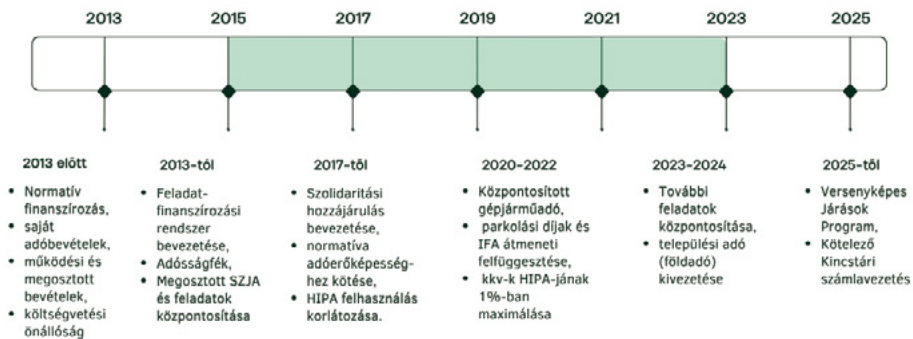
és egyes közművek üzemeltetése, amelyeknek bevételeivel szabadon rendelkezhetek korábban az önkormányzatok (2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról). Fontos változásként említhető továbbá a szolidaritási hozzájárulás mértékének drasztikus növekedése is. 2023-ban e befizetések összértéke elérte a 219 milliárd forintot, amely a teljes alrendszer kiadásainak közel 5%-a volt (MÁK, 2024).

A költségvetési mozgástér ugyancsak jelentős mértékű szűküléséhez vezetett egyes településeken a különleges gazdasági övezetek bevezetése is, amellyel Göd, Dunaujváros és Paks városának önkormányzatait sújtották. A rendelkezés értelmében az ott termelődő HIPA bevételek a megyei önkormányzathoz kerültek át, amelyeket a megyének az új beruházással érintett települések szélesebb körének működésére és fejlesztésekre kellett fordítania (Vasvári, 2021). A különleges gazdasági övezeteket 2025-ben megszüntették, a korábbi rendelkezést hatályon kívül helyezve (2020. évi LIX. törvény).

A kormányzat 2025-től a különleges gazdasági övezetek helyett egy új kiegyenlítési mechanizmust vezetett be, amelynek a Versenyképes Járások Program nevet adták (2/2025. [II. 28.] KTM rendelet). A program lényege, hogy a települési önkormányzatoknál 2024-ről 2025-re növekvő HIPA bevétel egy részét járási szinten aggregálják, ahonnan pályázati úton lehet majd lehívni azokat. További korlátozást jelenthet az a Nemzetgazdasági Minisztérium által társadalmi egyeztetésre bocsátott rendelettervezet, amelynek értelmében a megyei jogú városok, a fővárosi önkormányzat és a fővárosi kerületek kötelesek a költségvetési kiadásaik 5%-át meghaladó, illetve a napi működéshez nem szükséges pénzeszközöiket szintén a kincstári számlán tartani (Kormány.hu, 2025). Az önkormányzatok működési költségvetési mozgásterét befolyásoló szabályozási változásokat a 2. ábrán szemléltetjük.

2. ábra: A települési önkormányzatok pénzügyi mozgásterét befolyásoló főbb szabályozási változások, 2013–2025¹

Figure 2: Main regulatory changes affecting the financial leeway of municipalities from 2013 to 2025

Forrás: Saját szerkesztés.

Source: Own editing.

Az önkormányzatok működési bevételeit jelenleg négy fő forrás alkotja: az államháztartáson belülről érkező támogatások, a közhatalmi bevételek, a működési bevételek és a működési célú átvett pénzeszközök. Költségvetési kötöttségek szempontjából az államház-

tartáson belülről érkező támogatások esetében nem lehetséges a források feladatok közti átcsoportosítása, így rendkívül szűk pénzügyi mozgástér jellemzi e forrástípust (Mótv. 2011.). A közhatalmi bevételek egy részéről és a működési bevételekről szabadon határozhatnak az önkormányzatok, míg a helyi iparüzési adó esetében a már korábban ismertetett kötöttségek vannak érvényben.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A kutatás fő célja a települési önkormányzatok működési költségvetési mozgásterének felmérése és az ebben (2015 és 2023 között) bekövetkező változások bemutatása. Az elemzést települési szintű beszámolóadatok segítségével végeztük el, amelyek 2015 és 2023 között állnak rendelkezésre a Magyar Államkincstártól, egyedi adatkérés folytán. A beszámolóadatok alrendszeri szinten aggregáltak, településtípus szerint és településsorosan is vizsgáltuk. A bevételi és kiadási adatokat konszolidáltan, az önkormányzatok által irányított költségvetési szervek adataival kiegészítve vettük figyelembe. A működési kiadásokat elsődlegesen költségvetési bontásban, míg a működési bevételeket a forrástípus és a felhasználás kötöttsége alapján vettük számba. A működési bevételeket a költségvetési mozgástér szempontjából három kategóriába soroltuk (lásd 1. táblázat), kezdve a legalacsonyabb mozgástérrel bíró kategóriával (feladatokhoz társított források), haladva a szabadon elkölthető forrásokig.

1. táblázat: A települési önkormányzatok működési bevételeinek besorolása a rendelkezés szabadsága alapján

Table 1: Classification of operating revenues of municipalities by freedom of appropriation

Bevétel besorolása	Kategóriába tartozó bevételtípusok
Feladatokhoz társított források	Államháztartáson belülről kapott támogatások
Részben kötött források	Helyi iparüzési adóbevételek – Szolidaritási hozzájárulás
Szabadon elkölthető források	HIPA-n kívüli közhatalmi bevételek + működési bevételek

Forrás: Saját szerkesztés.

Source: Own editing.

Az aggregált bevételeket és kiadásokat a mindenkori folyóáron számított GDP-hez viszonyítottuk, annak érdekében, hogy a költségvetési mozgástér szempontjából meghatározó szabadon elkölthető és részben kötött források belső aránya és nemzetgazdasági súlya láthatóvá váljon.

Azt is vizsgáltuk, hogy milyen mértékben tudnak az egyes települések nagyobb költségvetési mozgástérre szert tenni. Ehhez a szabadon elkölthető és részben kötött bevételek relatív változását véges állapotú Markov-láncok átmenetmátrix módszerével mértük fel Egri (2024) módszertanát követve. A Markov-lánc egy sztochasztikus modell, amely megmutatja, hogy a megfigyelt egységeink (esetünkben a települési önkormányzatok) mekkora eséllyel maradnak eredeti állapotukban (esetünkben a felállított bevételi és kiadási csoport-

jaikban). A Markov-láncokat átmenetmátrixba rendeztük, amelyben az átlóban szereplő értékek jelentik annak a valószínűségét, hogy egy település nem tudott a kategóriájából elmozdulni 2015 és 2023 között. Az osztályközök az egyes források és kiadások esetén az országos átlag arányában lettek meghatározva, az értelmezést segítő az átlag felé, az átlagnál és az átlag kétszeresénél, ezzel 4 csoportot létrehozva. A csoportok határértékeit, népességarányait és bevételsúlyát az 1-3. melléklet táblázatai tartalmazzák. Az átmenetmátrixokban az alacsonyabb osztályba sorolt önkormányzatok felfelé irányuló mobilitási valószínűségét az átlótól jobbra, míg az egyes települések lefelé irányuló osztályváltásának esélyét az átlótól balra lehet leolvasni. Az átmenetvalószínűségek alapján kiszámítható egy hosszútávú egyensúlyi állapot (ergodikus eloszlás), amely megmutatja, hogy az átmeneteket meghatározó mechanizmusok változatlansága mellett hogyan alakulhat a települések kategóriák közötti megoszlása a kiindulási állapothoz képest hosszútávon.²

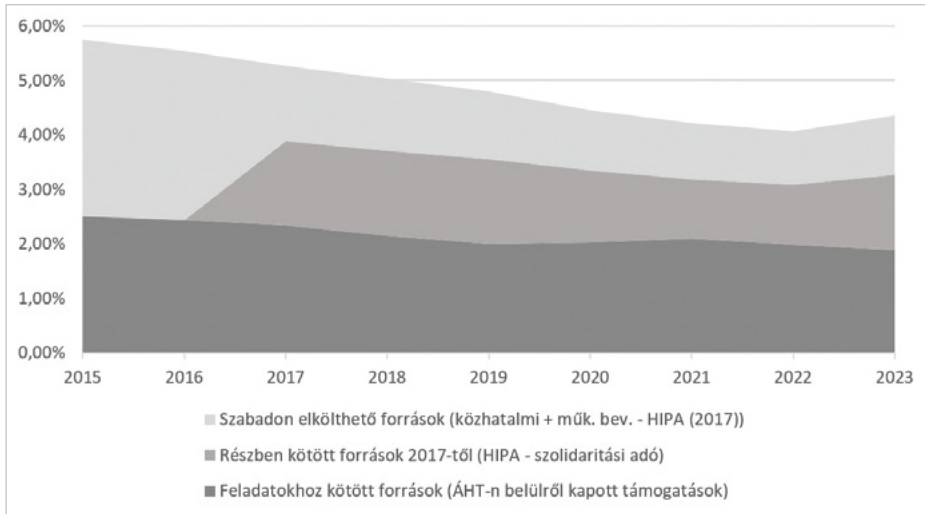
EREDMÉNYEK

I. A működési bevételek forrásszerkezete

A települési önkormányzatok költségvetési szervekkel aggregált működési bevételeinek évi folyó GDP-hez viszonyított aránya alapján az alrendszer nemzetgazdasági súlya 5,75%-ról 4,36%-ra mérséklődött 2015 és 2023 között. Ahogy a 3. ábra is mutatja, az államháztartáson belülről kapott működési támogatások a GDP 2,5%-ról 1,9%-ára csökkentek. E források esetében a feladatokra kapott normatívákat csupán az adott feladattal összefüggésben felmerülő költségekre lehet fordítani. A feladatok normatívákon túli kiegészítésére a saját források nyújthatnak lehetőséget, ezek bruttó nemzeti össztermékhez viszonyított aránya azonban ugyancsak csökkent a vizsgált időszakban. A szabadon felhasználható bevételek GDP-hez viszonyított aránya harmadára csökkent, ami a HIPA felhasználási korlátainak 2017-es bevezetésével magyarázható. A saját bevételek közül ugyanakkor egyértelműen a – részben kötöttségekkel felhasználható – HIPA bevételek jelentik a legnagyobb súlyt, amelyek a szolidaritási hozzájárulás levonásával is a GDP 1,4%-át jelentették 2023-ban, míg a többi közhatalmi bevétel és a működési bevételek együttesen tették ki a GDP 1,1%-át.

3. ábra: A települési önkormányzatok működési költségvetésének bevételei a GDP-hez viszonyítva, 2015–2023

Figure 3: Operating budget revenues of municipalities as a share of GDP, 2015–2023

*Forrás: Saját szerkesztés MÁK (2023) és KSH (2023) adatok alapján.
Source: Own editing based on MÁK (2023) and KSH (2023).*

II. Szabadon elkölthető források

A szabadon elkölthető források belső eloszlása szempontjából az egyes településeket a vizsgált időszakban alacsony felfelé irányuló mobilitás jellemezte. A 2. táblázatban a települések szabadon elkölthető források fajlagos értékei alapján képzett Markov-lánc átmenetmátrixa látható. E forrásokkal 2015-ben legkevésbé rendelkező önkormányzatok 79,2%-a nem tudott kitörni relatív pozíciójából, de az egy kategóriával feljebb található csoport tagjai is 85,4%-ban maradtak vagy rontottak egy kategóriát. A harmadik csoportba tartozó önkormányzatok 42,3%-a az átlag alá került 8 év alatt, míg a 2015-ben az átlag legalább kétszeresével gazdálkodó önkormányzatok 71,3%-a tudta megőrizni pozícióját. A magyar lakosság valamivel nagyobb része, 57,7%-a élt olyan településen, amely átlag alatti szabadon elkölthető jövedelemmel rendelkezett 2023-ban, míg 2015-ben ez az arány 55,4% volt (lásd 1. melléklet). Fontos megemlíteni, hogy az átlagos fajlagos szabadon elkölthető források mértéke 66%-kal növekedett 2015 és 2023 között, amely az időszak aggregált 59%-os inflációja mellett 3,9%-os reálnövekedést jelent csupán. Az átmenetvalószínűségek állandósága esetén az eloszlás ergodikus (egyensúlyi) állapotban az önkormányzatok 17,8%-a rendelkezhet átlag feletti fajlagos szabadon elkölthető jövedelemmel, szemben a 2015-ben mérhető (kezdeti eloszlás) 11%-kal. Az átlag 50%-a alatti csoport létszáma közel 15 százalékponttal csökkenhet az egyensúlyi állapotban, ami egyértelműen konvergenciára vall hosszútávon.

2. táblázat: Átmenetmátrix: az önkormányzatok osztályok közötti mobilitása a fajlagos (átlaghoz viszonyított) szabadon elkölthető jövedelem alapján (2015–2023)

Table 2: Transition matrix: inter-class mobility of municipalities by per capita (relative to average) disposable income (2015–2023)

		2023				
		0-50	50-100	100-200	200+	Σ
2015	0-50	79,2%	18,6%	1,6%	0,6%	100%
	50-100	32,3%	53,1%	12,0%	2,6%	100%
	100-200	9,6%	33,7%	47,8%	8,8%	100%
	200+	5,0%	6,9%	16,8%	71,3%	100%
Kezdeti eloszlás		67,2%	21,8%	7,8%	3,2%	100%
Ergodikus eloszlás		52,6%	29,6%	10,7%	7,1%	100%

Forrás: Saját szerkesztés MÁK (2023) adatok alapján.

Source: Own editing based on MÁK (2023).

III. Részben kötött források

A részben kötött saját források (szolidaritási hozzájárulással csökkentett HIPA bevételek) egy főre jutó értéke esetében még alacsonyabb felfelé irányuló mobilitás jellemző a hazai települési önkormányzatokra a 3. táblázatban látható Markov-lánc átmenetmátrixa alapján. Az országos átlagot 2015-ben 2832 települési önkormányzat nem érte el a 3178-ból (lásd 2. melléklet). Ezek közül a legalsó kategóriából mindössze 0,7% (20 önkormányzat) tudott az átlag fölé kerülni, míg 94,6% ugyanebben a csoportban maradt. A 2. kategóriából (az átlag 50-100% közötti) összesen 9,8% (51 önkormányzat) tudott az átlag fölé felzárkózni, azonban közel 45% az átlag fele alá csúszott. Az átlag alatti és átlag feletti HIPA-bevétellel rendelkező települések egymáshoz viszonyított lakosságaránya nem különbözik markánsan 2023-ban a kiindulási állapothoz képest, ugyanakkor az átlagos egy főre jutó HIPA-bevételek 116,5%-ot növekedtek, amely inflációval korrigálva is 35,6%-os növekedésnek felel meg. A Markov-lánc egyensúlyi állapotában az önkormányzatok 95,1%-a nem érné el az átlagot a HIPA-bevételek tekintetében, míg az átlag feletti önkormányzatok aránya 4,8%-ra zsugorodna hosszútávon.

3. táblázat: Átmenetmátrix: az önkormányzatok osztályok közötti mobilitása a fajlagos (átlaghoz viszonyított) módosított³ HIPA bevételek alapján (2015–2023)
 Table 3: Transition matrix: inter-class mobility of municipalities based on per capita (relative to average) adjusted HIPA revenues (2015–2023)

		2023				
		0-50	50-100	100-200	200+	Σ
2015	0-50	94,6%	4,8%	0,6%	0,1%	100%
	50-100	44,9%	45,3%	8,3%	1,5%	100%
	100-200	11,0%	26,2%	52,7%	10,1%	100%
	200+	10,4%	6,6%	23,6%	59,4%	100%
Kezdeti eloszlás		72,7%	16,4%	7,5	3,4%	100%
Ergodikus eloszlás		85,8%	9,3%	3,4%	1,4%	100%

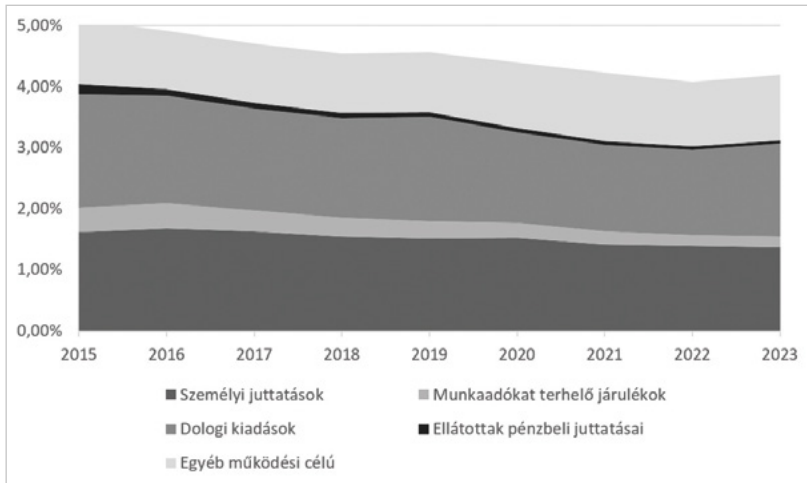
*Forrás: Saját szerkesztés MÁK (2023) adatok alapján.
 Source: Own editing based on MÁK (2023).*

IV. Működési kiadások

A települési önkormányzatok költségvetési szervekkel aggregált működési kiadásainak GDP-hez viszonyított aránya a bevételekhez hasonlóan csökkenő tendenciát követett a vizsgált 9 évben a 4. ábra alapján. Arányaiban a legnagyobb mértékben az ellátottak pénzbeli juttatásai csökkentek, a GDP-hez viszonyítva harmadára, de még folyóáron is 40%-kal csökkent e kiadástípus az önkormányzati alrendszer egészében. Markáns csökkenés volt megfigyelhető a munkaadókat terhelő járulékok esetében is, ez főként a kormányzati adópolitika eredménye.

4. ábra: A települési önkormányzatok működési költségvetésének kiadásai (közgazdasági jellegük szerint) a GDP-hez viszonyítva, 2015–2023

Figure 4: Expenditure of the operating budget of municipalities (by economic characteristics) in GDP ratio, 2015–2023

Forrás: Saját szerkesztés MÁK (2023) adatai alapján.
Source: Own editing based on MÁK (2023).

A 4. táblázat alapján a fajlagos működési kiadások esetében az önkormányzatok felfelé irányuló mobilitása nagyobb mértékben van jelen, mint a saját források esetében. Az átlag 50% alatti fajlagos működési kiadással rendelkező települések 41,6%-a javított egy kategóriát, míg 3,3%-uk az átlag fölé került. Az átlagos egy főre jutó működési kiadások 2015 és 2023 között 82%-kal növekedtek, amely inflációval korrigálva 13,9%-os növekedésnek felel meg. Az átlag 50 és 100 százaléka közötti csoport közel harmada tudott javítani a pozícióján, de az átlag feletti csoportok is 67,9%-ban és 69,6%-ban tudták tartani pozíciójukat. A Markov-lánc ergodikus eloszlása – az átmenetvalószínűségek változatlanóságát feltételezve – egy általános felzárkózást mutat, amelyben a települések nagyobbik része (70,8%-a összesen) átlag feletti fajlagos működési kiadással rendelkezhet hosszútávon.

4. táblázat: Átmenetmátrix: az önkormányzatok osztályok közötti mobilitása a fajlagos (átlaghoz viszonyított) működési kiadások alapján (2015–2023)

Table 4: Transition matrix: inter-class mobility of municipalities by per capita (relative to average) operating expenditure (2015–2023)

		2023				
		0-50	50-100	100-200	200+	Σ
2015	0-50	55,1%	41,6%	3,3%	0,0%	100%
	50-100	5,6%	62,4%	30,9%	1,0%	100%
	100-200	0,6%	14,1%	67,9%	17,3%	100%
	200+	0,6%	5,4%	24,4%	69,6%	100%
Kezdeti eloszlás		13,2%	51,9%	29,6%	5,3%	100%
Ergodikus eloszlás		4,1%	25,1%	44,6%	26,2%	100%

Forrás: Saját szerkesztés MÁK (2023) adatok alapján.

Source: Own editing based on MÁK (2023).

V. Működési egyenleg

A működési kiadások esetében záruló olló ellenére jelentős számban vannak olyan önkormányzatok, amelyek működési egyenlege negatív volt az elmúlt években (lásd 5. táblázat). A negatív működési egyenleg azt jelzi, hogy az adott település több működési kiadással rendelkezett az adott évben, mint működési bevétellel, azaz kénytelen meglévő tartalékai felhasználásával vagy vagyoneértékesítéssel kiegyensúlyozni a költségvetését. Számottevő növekedés figyelhető meg a 2015-ös bázisévhez viszonyítva e mutató tekintetében. A legnagyobb arányban a 2022-es évben zártak hiánnyal a települési önkormányzatok (41%), ebben az évben az összesített negatív egyenleg meghaladta a 74 milliárd forintot.

5. táblázat: Negatív működési egyenleggel rendelkező települések aránya településtípus szerint, 2015, 2020–2023

Table 5: Proportion of municipalities with negative operating balances by type of municipality, 2015, 2020–2023

Településtípus	2015	2020	2021	2022	2023	2020-2023 ⁴
község	18%	31%	29%	42%	39%	73%
nagyközség	16%	31%	38%	43%	35%	71%
egyéb város	6%	28%	27%	27%	20%	57%
megyei jogú	9%	17%	17%	32%	20%	61%
főváros / kerület	4%	17%	13%	4%	0%	21%
Összesen	17%	30%	29%	41%	36%	71%

Forrás: Saját szerkesztés MÁK (2023) adatok alapján.

Source: Own editing based on MÁK (2023).

A településtípusok közül a községek esetében a legmagasabb a 2020 és 2023 között deficités költségvetéssel rendelkező önkormányzatok aránya, 73%, de az összes településtípust összevonva is a települések 71%-ára igaz ez. A települési önkormányzatok közel egyötöde a 2020-as évek eddigi négy lezárt költségvetési évéből legalább hármat deficittel zárt.

DISZKUSSZIÓ ÉS KONKLÚZIÓ

Kutatásunkban felmértük a települési önkormányzatok működési költségvetési mozgásterét és forrásszerkezeti mobilitását. Az alrendszer forrásszabályozásának 2015 és 2023 közötti időszakát áttekintve megállapítottuk, hogy a települési önkormányzatok pénzügyi mozgásterére számottevően szűkült. E megállapítást empirikus eredményeink is alátámasztották, melyek alapján az alrendszer aggregált működési bevételei a GDP 5,75%-áról 4,36%-ra, míg az aggregált működési kiadásai 5,1%-ról 4,2%-ra csökkentek, ezzel a teljes működési többlet 0,65%-ról, 0,16%-ra zsugorodott. A szabadon elkölthető források köre harmadára szűkült a Helyi adó tv. (1990. évi C. törvény) 2017-es változtatását követően, amelyben felhasználási kötöttségeket határoztak meg a HIPA elköltésére vonatkozóan.

A fajlagos, átlagos szabadon elkölthető források (HIPA-n kívüli közhatalmi bevételek és működési bevételek) reálértéken 3,9%-kal növekedtek, a Markov-lánc átmenetmátrixa alapján pedig kis mértékű konvergencia figyelhető meg. Az átmenetvalószínűségek változatlansága mellett előrevetíthető, hogy az egyensúlyi állapotban is összesen a települések 82%-a átlag alatti fajlagos szabadon elkölthető jövedelemmel rendelkezhet hosszútávon.

A Vasvári (2021) által megállapított trend a HIPA egyre jellemzőbb dominanciáját illetően megfigyelhető a 2020-as évek első harmadában is. A HIPA bevételek a szolidaritási hozzájárulással korrigálva 36,5%-kal tudtak növekedni reálértéken 2015 és 2023 között, a HIPA források koncentrációja ráadásul a kezdeti állapothoz képest alig változott. A 2015-

ben legalacsonyabb fajlagos HIPA bevétellel rendelkező kb. 2300 település 95%-a nem tudott kitörni e csoportból. Az átmenetvalószínűséget meghatározó feltételek megváltozása nélkül feltételezhetően még koncentráltabban jelentkezhetnek e bevételek hosszútávon. E megfigyelt jelenség egybevág a Bethlendi, Lentner és Nagy (2021) által felállított klaszterek és az azok közötti mobilitás alacsony mértékével, továbbá Hegedűs és Lentner (2023) saját adóbevételek megszerzésének nehézségeire vonatkozó megállapításával is.

A működési kiadások aggregáltan az infláció felett (13,9%-os reálértéken) tudtak növekedni a vizsgált időszakban, ráadásul a belső eloszlás tekintetében is a konvergencia volt rájuk jellemző. Az átmenetvalószínűségek változatlansága mellett az ergodikus (egyensúlyi) eloszlás felzárkózásra vall, amelynek forrása Bogdán, Hegedűs és Koncz (2024) települési szintű elemzése alapján a feladatokhoz kötött állami támogatások. Fontos eredmény, hogy míg Hegedűs és Lentner (2023) az (aggregált) alrendszer relatív pénzügyi stabilitását állapították meg tanulmányukban, addig jelen kutatás települési szintű vizsgálata 2022-ben 41%-ban, míg 2023-ban 36%-ban talált olyan önkormányzatokat, amelyek működési egyenlege negatív. 2020 és 2023 között a települések 71%-ánál haladták meg a működési kiadások a működési bevételeket legalább az egyik évben.

Az önkormányzati alrendszer (működési) forrástömegének GDP-arányos csökkenése, a felhasználási korlátokkal ellátott bevételek arányának növekedése és a saját forrástípusok esetében megfigyelhető alacsony mobilitás egyaránt jelentős kihívásokat állítanak az önkormányzatok elé. A működési költségvetés kiegyensúlyozása a 2020-as évek első harmadában láthatóan több önkormányzat számára jelentett nehézséget, mint a feladatalapú finanszírozás rendszerének első éveiben. Ahogy Hegedűs és Lentner (2023) megállapították, a helyi adók szerepe felértékelődött a gazdálkodásban, hiszen a szabadon elköltethető források lehetővé teszik a normatíva adta szűkre szabott lehetőségektől való eltérést. A saját források arányának további csökkenése, a felhasználási kötöttségek növekedése és a szabadon elköltethető források változatlan koncentrációja veszélyezteti a település specifikus szempontjainak érvényesítését a költségvetési tervezésben, amely komoly kockázatot jelenthet az önkormányzatok által nyújtott közszolgáltatások színvonalára és elérhetőségére nézve.

JEGYZETEK

- 1 A zölddel kiemelt időszak a jelen kutatás vizsgálati intervalluma.
- 2 A Markov-modell ergodikus eloszlásának kiszámításához a Markov Chain Calculator nevű szoftvert használtuk. A pontos matematikai számításokról lásd bővebben Major (2009) tanulmánykötetét.
- 3 A szolidaritási hozzájárulással csökkentett érték.
- 4 2020 és 2023 között legalább egyszer negatív működési egyenleggel rendelkező önkormányzatok aránya.

IRODALOMJEGYZÉK

- Baranyai Nóra – Barsi Boglárka – Finta István – Kovács Katalin – Pálné Kovács Ilona: Önkormányzati szerepvállalás, mozgáster és reziliencia a COVID-19 járvány során, Műhelytanulmány, KRTK Regionális Kutatások Intézete. Elérhető: https://www.docs.rkk.hu/rkkweb/covidonk_kisprojekt_muhelytanulmany.pdf (Letöltve: 2025.01.24.)
- Bencsik, András: A helyi önkormányzatok (pénzügyi) autonómiájáról, *Pro Publico Bono–Public Administration* 5.1, 2017, 56–69.
- Berczik Ábel – Kecskés Ádám – Kelemen Rita – Szilágyi Henrietta: A helyi önkormányzati alrendszer stabilitása 2002–2020 között, *Közgazdaság*, 2019/3, 60–82. <https://doi.org/10.14267/RETP2019.03.04>
- Bethlendi András – Lentner Csaba – Nagy László: A hazai önkormányzati gazdálkodás fenntarthatósága, *Statistikai Szemle*, 2021/6, 541–571. <https://doi.org/10.20311/stat2021.6.hu0541>
- Bogdán, Gergely – Hegedűs, Szilárd – Koncz, Gábor: The operating budget balance of Hungarian municipalities and its composition in the early 2020s, X, *Winter Conference of Economics PhD Students and Researchers: Conference Proceedings*, Budapest, Magyarország: Association of Hungarian PhD and DLA Candidates, 2024, 126–134., 9. Elérhető: https://www.researchgate.net/publication/390872991_The_operating_budget_balance_of_Hungarian_municipalities_and_its_composition_in_the_early_2020s#fullTextFileContent
- Egri Zoltán: Bezáródás a Perifériára – A Hazai Társadalmi-Gazdasági Elmaradottság Tartós Térbeli Fennmaradása, 1960–2020, *Területi Statisztika*, 2024/2, 177–211. <https://doi.org/10.15196/ts640203>
- Finta István – Hoffman István – Pálné Kovács Ilona – Gábor Péter: A magyar önkormányzati rendszer megújulásának irányai, *Pólusok*, 2021/2, 3–26. <https://doi.org/10.15170/psk.2021.02.02.01>
- Hegedűs Szilárd – Lentner Csaba: Az önkormányzatok bevételeinek és kiadásainak vizsgálata a 2010 utáni állampénzügyi reformoktól a tömeges Covid-19 járvány végéig, 2021-ig, 2023, 1–10.
- Magyar Államkincstár: A települési önkormányzatok településsoros beszámolóadatai az önkormányzatok által irányított költségvetési szervekkel kiegészítve, Egyedi adatkérés 2015–2023, 2024.
- Major Klára (szerk.): *Markov-modellek: Elmélet, becslés, és társadalomtudományi alkalmazások*, BCE Makroökonomia Tanszék – ELTE Regionális Tudományi Tanszék, 2008. Elérhető: https://regionalis.elte.hu/mellekletek/major/trtmarkov_final.pdf (Letöltés ideje: 2025.07.03.)
- Micekienė, Astrida – Skauronė, Laima – Krikštolaitis, Ričardas: Assessment of the Financial Autonomy of Rural Municipalities, *Economies*. 2021/3, 105. <https://doi.org/10.3390/economies9030105>
- Pálné Kovács Ilona: Az önkormányzás álma és valósága Magyarországon: 1990–2020, *Comitatus*, 2020/236, 5–18.
- Pálné Kovács Ilona: „Modellváltás a magyar önkormányzati rendszerben”, in: Jakab András – Gajdusчек György (szerk.): *A magyar jogrendszer állapota*, Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, 2016, 583–599. (ISBN:978-963-418-006-7)
- Péteri Gábor: A gazdaság helyi adóztatása: nemzetközi példák, tanulságok, *Comitatus*, 2020/238, 19–30.
- Péteri Gábor: Önkormányzati pénzügyek: A decentralizációtól a központosításig – és vissza?, *Comitatus*, 2021/236, 19–30.
- Psycharis, Yannis – Zoi, Maria – Iliopoulou, Stavroula: Decentralization and local government fiscal autonomy: evidence from the Greek municipalities, *Environment and Planning C: Politics and Space*, 2015/2, 262–280. <https://doi.org/10.1177/0263774x15614153>
- Rác Tamás Attila – Tóth Balázs: A hazai önkormányzatok pénzügyi zavarai az adósságkonszolidáció és az önkormányzati rendszer reorganizációjának tükrében, *Pénzügyi Szemle, Public Finance Quarterly*, 2021/1, 2021, 88–108. https://doi.org/10.35551/psz_2021_1_5
- Vasvári Tamás: Az iparüzési adó szerepe az önkormányzati gazdálkodás autonómiájában, *Comitatus*, 2021/238, 19–30.

JOGSZABÁLYOK

- 1990. évi C. törvény a helyi adókról.
- 1991. évi LXXXII. törvény a gépjárműadóról. Nemzeti Jogszabálytár, njt.hu/jogszabaly/1991-82-00-00.
- 1997. évi XV. törvény a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájáról szóló, 1985. október 15-én, Strasbourgban kelt egyezmény kihirdetéséről.
- 2/2025. (II. 28.) KTM rendelet a Versenyképes Járások Program végrehajtási rendszeréről. Jogtár. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2500002.kte>.
- 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól. Nemzeti Jogszabálytár, njt.hu/jogszabaly/2011-189-00-00.
- 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról. Nemzeti Jogszabálytár, njt.hu/jogszabaly/2012-185-00-00.
- 2020. évi LIX. törvény a különleges gazdasági övezetekről. Nemzeti Jogszabálytár, njt.hu/jogszabaly/2020-59-00-00.
- 308/2023. (VII.14.) Korm. rendelet a 2023. évi települési földadó visszatérítéséről. Nemzeti Jogszabálytár, <https://njt.hu/jogszabaly/2023-308-20-22>
- 639/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet a helyi iparüzési adóval kapcsolatos egyes rendelkezésekről a veszélyhelyzet ideje alatt. Nemzeti Jogszabálytár, njt.hu/jogszabaly/2020-639-QK-00.

INTERNETES FORRÁSOK

- KDZ – Centre for Public Administration Research: European local government finances and local autonomy, 2023. Elérhető: <https://www.kdz.eu/en/news/blog/european-local-government-finances-and-local-autonomy> (Letöltés ideje: 2025.03.11.)
- Kormány.hu: Helyi ök. pénzügyi stabil. szolg. egyes tv-ek és a számvit. tv. mód. szülő tv. Jogszabálytervezet, 2025. Elérhető: <https://kormany.hu/dokumentumtar/helyi-ok-penzugyi-stabil-szolg-egyes-tv-ek-es-a-szamvit-tv-mod-szolo-tv> (Letöltés ideje: 2025.07.03.)
- Kormány.hu: Sikeres volt az agrárpetíció, az Országgyűlés törvényben tiltotta meg a földadó kivételét, 2023. július 4. Elérhető: <https://kormany.hu/hirek/sikeres-volt-az-agrarpeticio-az-orszaggyules-torvenyben-tiltotta-meg-a-foldado-kiveteset> (Letöltés ideje: 2025.01.24.)
- Központi Statisztikai Hivatal: 21.1.1.4. A bruttó hazai termék (GDP) értéke forintban, euróban, dollárban, vásárlóerő-paritáson, 2023. Elérhető: https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0004.html (Letöltés ideje: 2025.07.03.)
- MOHU MOL Hulladékgyűjtési Zrt.: Tájékoztató önkormányzatok részére, 2023. Elérhető: https://mohu.hu/file/documents/0/0036/onkormanyzati_tajekoztato.pdf (Letöltés ideje: 2025.01.24.)
- parlament.hu: Törvényjavaslat: Magyarország 2025. évi központi költségvetésének megalapozásáról, Miniszterelnökség, 2024. <https://www.parlament.hu/irom42/10012/10012.pdf> (Letöltés ideje: 2025.07.03.)

MELLÉKLET

1. melléklet: A fajlagos szabadon elkölthető jövedelmek (helyi adók – HIPA + működési bevételek) alapján alkotott csoportok az átlag felénél, az átlagnál és az átlag kétszeresénél, 10 forintra kerekítve, és megoszlások a vizsgált években

Osztályközök (2015)	0 - 23 740 Ft / fő	23 740 - 47 280 Ft/fő	47 280 - 94 560 Ft	94 560Ft/ fő <
önkormányzatok száma (db)	2134	691	249	101
lakosságarány (%)	25.3%	30.1%	36.7%	7.9%
bevételek aránya (%)	8.5%	22.2%	47.0%	22.2%
Osztályközök (2023)	0 - 39 240 Ft / fő	39 240 - 78 480 Ft/fő	78 480 - 156 960 Ft	156 960Ft/ fő <
önkormányzatok száma (db)	1942	854	254	125
lakosságarány (%)	28.9%	28.8%	32.9%	9.4%
bevételek aránya (%)	8.7%	21.1%	41.9%	28.2%

2. melléklet: A fajlagos helyi iparüzési adóbevétel (2023-ban szolidaritási hozzájárulással korrigált) alapján alkotott csoportok az átlag felénél, az átlagnál és az átlag kétszeresénél, 10 forintra kerekítve, és megoszlások a vizsgált években

Osztályközök (2015)	0 - 23 690 Ft / fő	23 690 - 47 380 Ft / fő	47 380 - 94760 Ft / fő	94760 Ft / fő <
önkormányzatok száma (db)	2311	521	237	106
lakosságarány (%)	33.0%	19.7%	39.3%	8.0%
bevételek aránya (%)	8.0%	14.6%	51.9%	25.5%
Osztályközök (2023)	0 - 51 300 Ft / fő	51 300 - 102 600 Ft / fő	102 600 - 205 200 Ft / fő	205 200 Ft / fő <
önkormányzatok száma (db)	2458	417	209	101
lakosságarány (%)	33.2%	19.8%	38.8%	8.2%
bevételek aránya (%)	6.0%	14.9%	58.8%	20.2%

3. melléklet: A fajlagos működési kiadások alapján alkotott csoportok az átlag felénél, az átlagnál és az átlag kétszeresénél, 10 forintra kerekítve, és megoszlások a vizsgált években

Osztályközök (2015)	0 - 80880 Ft / fő	80 880 - 161 760 Ft / fő	161 760 - 323 540 Ft / fő	323 540 Ft / fő <
önkormányzatok száma	421	1648	940	168
lakosságárány	5.1%	50.7%	42.1%	2.1%
bevételarány	2.1%	40.1%	52.3%	5.5%
Osztályközök (2023)	0 - 147 210 Ft / fő	147 210 - 294 420 Ft / fő	294 420 - 588 840 Ft / fő	588 840 Ft / fő <
önkormányzatok száma	332	1346	1202	297
lakosságárány	3.0%	56.0%	38.5%	2.5%
bevételarány	1.5%	48.6%	44.6%	5.4%